מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים דאורייתא. ומ"מ אמאי עוקרים על המלכים ולא מדרכי האמורי (ע"ז דף יח.) וי"ל משום דכבוד מלך ונשיא עדיף כמו בל תשחית דנדחה מפני כבודם דאונקלוס (ג) שרף על ר"ג ע' מנה לורי פ"ק דע"ז (שם) ועוד דכיון דכתיב את סוסיהם תעקר קל לדחות מפני המלך: **מי לא עסקינן דאדהכי והכי בטיל משוקיה.** ומ"מ מ"מ נדרוש ק"ו מטעינה דלית בה חסרון כיס וי"ל כיון דטעינה שיש בה חסרון כיס לא הויא בשכר דמ"ש מפריקה מ"מ אף טעינה דלית בה חסרון כיס נמי הוי בחנם ופריקה נכתבה לדרוש שוס דרשה אחרת:

מכלל דת"ק סבר דזקוק לו. המקשה סבור דת"ק נמי ידרוש משאו שהוא יכול לעמוד בו ושאינו יכול לעמוד בו נהי דאין חייב לשייע בחנם משום דלית ביה מלות פריקה מ"מ בשכר חייב לשייעו משום צער בעלי חיים ומ"ת ולרבי יוסי הגלילי דסבר צער בעלי חיים לאו דאורייתא ואית ליה לקמן (דף לג.) דטעינה בשכר מ"ש טעינה מפריקה וי"ל דדרש ק"ו מחסרון כיס דלכתוב טעינה גרידא דיש טעינה שאין בו חסרון כיס וכ"ש פריקה אלא כתב פריקה לאגמורי דטעינה בשכר וכיון דטעינה שאין בה חסרון כיס הוא בשכר היכא דאית בה חסרון כיס נמי דהיינו היכא דבטיל משוקיה הוי בשכר דילפי' מטעינה דלית בה חסרון כיס והשתא לא בא להוכיח רק דצער בעלי חיים דאורייתא ולא לקיים שמכח ק"ו יש להוכיח דצער בעלי חיים דאורייתא דאפשר שק"ו הוי מחסרון כיס כדפרישית לר' יוסי ומ"ת ודלמא זקוק לו מדרבנן וי"ל דכל הסוגיא מוכחת דאי צער בעלי חיים לאו דאורייתא אינו חייב לשייעו אפי' בשכר כדאמרינן בסמוך וכי ליתיה למריה בהדיה ליעבד גביה בשכר ועלולה צער בעלי חיים דאורייתא אבל אי הוי דרבנן פטור היה אפילו בשכר וכן נתר הכי דקאמר ואי אמרת לאו דאורייתא אמאי מטפל ביה ולישני מדרבנן: **ואי** לאו דאורייתא אמאי מטפל בה. ומ"ת והלא בספרי דורש שוגאך אפילו שוגא עובד כוכבים וי"ל דאקמכתא בעלמא היא דבערבי פסחים (פסחים דף קיג: ושם) מוקי בשוגא ישראל:

ולהטעינה יין אסור אין זקוק לה. אבל אבל דבריה זקוק ואפילו לטעון משום איבה: **אמאי** וחדלת. ומ"ת ולישני בחנם אבל בשכר חייב ולעולם צער בעלי חיים דאורייתא וי"ל דוחדלת משמע לגמרי:

ואי בטעינה אמאי עזוב. וליכא למימר דבטיל משוקיה דאם כן ריש"א נמי:

לכוף יצרו. ומ"ת כיון דבערבי פסחים (שם) מוקי לה בישראל שמותר לשנאותו כגון שראה בו דבר ערוה מה שייך בו לכוף יצרו וי"ל [א] דלא מיירי בשונא דקרא: **מה** לי שונא עובד כוכבים. ה"מ לשנויי ישראל בחנם ולעובד כוכבים בשכר: מה

מדברי שניהם נלמד [ה]צער בעלי חיים דאורייתא ואפי' ר"ש לא קאמר אלא משום דלא מסיימי קראי אבל מסיימי קראי דרשי' ק"ו משום מאי לאו משום צער בעלי חיים דרשינן דלמא משום דאיכא חסרון כיס וה"ק ומה טעינה דלית בה חסרון כיס חייב פריקה דאית בה חסרון כיס לא כ"ש וטעינה אין בה חסרון כיס מי לא עסקינן דאדהכי והכי בטיל משוקיה אי נמי אתו גנבי ושקלי כל מה דאיכא בהדיה תדע דצער בעלי חיים דאורייתא דקתני סיפא ר' יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יתר [על] משאו זקוק לו שנאמר [ו]תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו לאו מכלל דת"ק סבר [ז]זקוק לו מאי טעמא לאו משום דצער בעלי חיים דאורייתא דלמא בתחת משאו פליגי דרבי יוסי סבר דרשינן תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו ורבנן סברי לא דרשינן תחת משאו תדע דצער בעלי חיים לאו דאורייתא דקתני רישא הלך וישב לו ואמר לו הואיל ועליך מצוה לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא מה לי איתיה למריה בהדיה ומה לי כי ליתיה למריה בהדיה לעולם צער בעלי חיים דאורייתא מי סברת פטור פטור לגמרי [ח] ודלמא פטור בחנם וחייב בשכר וה"ק רחמנא כי איתיה למריה בהדיה עבד גביה בחנם וכי ליתיה למריה בהדיה עבד גביה בשכר ולעולם צער בעלי חיים דאורייתא (סימ"ן בהמ"ת בהמ"ת אוה"ב שונ"א רבצ"ן) לימא מסייע ליה [ט]בהמת עובד כוכבים מטפל בה כבהמת ישראל אי אמרת בשלמא צער בעלי חיים דאורייתא משום הכי מטפל בה כבהמת ישראל אלא אי אמרת צער בעלי חיים לאו דאורייתא אמאי מטפל בה כבהמת ישראל התם [י]משום איבה הכי נמי מסתברא דקתני אם היתה טעונה יין אסור אין זקוק לה אי אמרת בשלמא לאו דאורייתא משום הכי אין זקוק לה אלא אי אמרת דאורייתא אמאי אין זקוק לה ה"ק ולהטעינה יין אסור אין זקוק לה תא שמע [יא]בהמת עובד כוכבים ומשאוי ישראל וחדלת ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא אמאי וחדלת עזב תעזב מבעי ליה [יב]לעולם צער בעלי חיים דאורייתא התם בטעינה אי הכי אימא סיפא [יג]בהמת ישראל ומשאוי עובד כוכבים עזב תעזב ואי בטעינה אמאי עזב תעזב משום צערא דישראל אי הכי אפילו רישא נמי רישא [יד]בחמר עובד כוכבים סיפא בחמר ישראל מאי פסקת סתמא דמלתא אינש בתר חמריה אזיל והא וחדלת ועזב תעזב בפריקה הוא דכתיבי [טו]א"ל הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר [טז]צער בעלי חיים לאו דאורייתא ת"ש [יז]אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא הא עדיף ליה אפ"ה כדי לכוף את יצרו עדיף ת"ש [יח]שונא שאמרו שונא ישראל ולא שונא עובד כוכבים אי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא מה לי שונא ישראל ומה לי שונא עובד כוכבים מי סברת אשונא דקרא קאי אשונא [יט]דמתניתין קאי תא שמע

רובץ

מדברי שניהם. מדקאמרי תרוייהו פריקה עדיפא: **ואפילו ר"ש לא קאמר.** דאלטריך למכתב פריקה: **אלא משום דלא מסיימי קראי.** לטעינה: **לאו משום צער בעלי חיים.** והכי יליף מה טעינה דליכא צער בעלי חיים חייב פריקה דאיכא צער בעלי חיים לא כ"ש: **מי לא עסקינן.** וכי אין המקבל מדבר אף בהולך לסחורה דאדהכי בטיל משוקיה: **תדע.** דלרבנן דפליגי עליה דר"ש ולר"ש צער בעלי חיים דאורייתא: **מכלל דת"ק.** דרבי יוסי הגלילי רבנן ור"ש: **זקוק לו.** ואמאי זקוק לו אי משוס מצות עזב תעזב הא כתיב משאו הרמוי לו אלא משוס צער בעלי חיים: **לא דרשינן משאו.** למשא הרמוי לו דמשאו כל משא שעליו משמע: **ותדע.** דהכי הוא כדאמינא לך דצער בעלי חיים לאו דאורייתא: **עביד נביה.** משוס צער בעלי חיים ועל כורחו יטול שכר: **לימא מסייע ליה.** לרבא דאמר לעיל צער בעלי חיים דאורייתא: **מטפל בה.** לפרוק משאה: **אי אמרת** (ב) **לאו דאורייתא.** וטעמא משוס איבה הוא משה אין זקוק לה שיכול להשמע ולומר דבר איסור הוא לנו: **ה"ק ולהטעינה.** ולעולם דאורייתא וליש"א תנא מטפל בה בין בפריקה בין בטעינה פריקה משוס צער בעלי חיים וטעינה משוס איבה ולהטעינה יין אסור דלאו צערא איכא ולאו איבה איכא אין זקוק לה: **הא בטעינה.** לקמיה פריך הא בפריקה כתיב: **משוס צערא דישראל.** שלריך להשהות שם: **בחמר עובד כוכבים.** ואין בעל המשא שם ועל העובד כוכבים לטעון: **מאי פסקת.** וכי פסקת הדבר כן דכל בהמת עובד כוכבים הוי חמר עובד כוכבים וכל בהמת ישראל הוי חמר ישראל: **שוגא שאמרו.** קס"ד שוגא שאמרו משוגא דקרא קאי דמשמעי בפריקה כי תראה חמור שונאך רובץ וגו' (ג): **אשונא דמתניתין קאי.** אהך מתניתא דלעיל דשונא לטעון הוא:

רובץ

לכוף יצרו. ומ"ת כיון דבערבי פסחים (שם) מוקי לה בישראל שמותר לשנאותו כגון שראה בו דבר ערוה מה שייך בו לכוף יצרו וי"ל [א] דלא מיירי בשונא דקרא: **מה** לי שונא עובד כוכבים. ה"מ לשנויי ישראל בחנם ולעובד כוכבים בשכר: מה

עין משפט נר מצוה

קפ א מיי' פ"ג מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ח סמג עשין פח טוש"ע מ"מ סי' רעב סעיף ח:

קפא ב ג מיי' שם הל' ט ועיין בכ"מ טוש"ע שם סעיף ט:

קפב ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

קפג ה מיי' שם הל' יג ועיין בכ"מ טוש"ע שם סעיף ט בהג"ה:

קפד ו מיי' שם הל' ט ועיין בהג"ל טוש"ע שם סעיף ט:

קפה ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

קפו ח מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף י:

קפז ט מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף יא:

רבינו חננאל

לפרוק בחנם ולא לטעון בחנם אלא בשכר. ר' שמעון אומר אף לטעון בחנם משום דלא מסיימי קראי איזהו לפרוק ואיזהו לטעון הילכך שניהם בחנם. אמר רבא מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים דאורייתא מדאמרי' פריקה דברי הכל בחנם: ר' יוסי הגלילי אומר אם הטעינו יותר ממשאו ונפל אין נזקק לו שנאמר תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו. בהמת עובד כוכבים מטפל בה כבהמת ישראל משום איבה. בהמת עובד כוכבים ועובד כוכבים מחמר אחריה ומשאוי של ישראל וצריך לטעון אין זקוק לו שנא' וחדלת. אבל ישראל מחמר אחרי בהמתו והמשאו לעובד כוכבים עזב תעזוב עמו. ומקשי' והא תרוייהו וחדלת עזב תעזב בפריקה הוא דכתיב ביה ואוקימנא כר' יוסי הגלילי דסבר צער בעלי חיים לאו דאורייתא. אוהב צריך לסייעו בפריקה והשונא צריך לסייעו בטעינה יניח האוהב ויסייע השונא כדי לכוף את יצרו לשלום. ופשוטה היא:

מסורת הש"ס

ה) [שבת קכח:], ב) [ל"ל אלא הא מני], ג) [שבת קנד:], ד) [תוספתא פ"ב], ה) פסחים קיג: [תוספתא שם], ו) ל"ל דמתניתא], ז) [שמות כג],

תורה אור השלם

ז כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ וְחָדַלְתָּ מֵעֲזֹב לוֹ עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ: שמות כג ה

הגהות הב"ח

(ה) גב' פטור לגמרי דלמא כל"ל ותות ר' נמתק: (ב) רש"י ד"ה אי אמרת בשלמא לאו: (ג) תוס' ד"ה מדברי וכו' דאונקלוס הגר שרף:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה לכוף. וי"ל כו'. נ"ב ר"ל דא"ל להקדיש אבל מ"מ חייב כמש"ש:

מוסף רש"י

צער בעלי חיים דאורייתא. שנאמר עזוב תעזוב עמו ואיכא מאן דדרים טעמא דקרא משוס צער בעלי חיים (שבת קכח:).

רוכן. מקרה הוא לו שרובץ תחת משאו בפעם הזאת: **ולא רבצן.** הרגיל בכך: **ולא מפורק.** והוא צריך טעינה. ולקמן פריך הכמיה הקס תקיס: **יכול מרחוק.** והטיל עליו שילך שם: **מדדה עמו.** לאחר שהטעינו שמא ימחוד ויפול: **גמ' מנא הני מילי.** דשלו קודם: **לא יהיה כך אבין. המקייס בעצמו כך.** אף על פי שלא הטילו עליו הכתוב יש לאדם ליכנס לפניס משורת הדין ולא לדקדק שלי קודם אם לא בהפסד מוכיח ואם תמיד מדקדק פורק מעליו עול ג"מ ולדקה וסוף שיצטרך לבריות: **שלמדו חכמה.** שברת טעמי המשנה ולהבין שלא יהו שותרות זו את זו וטעמי איסור והיתר והחיוב והפטור והוא נקרא גמרא: **מקרא.** תורה נביאים וכתובים: **משנה.** כמו שהן שנויות ואין טעמן מפורש בהן: **כל שרוב חכמתו הימנו.** אם מקרא אם משנה אם גמרא: **אייר עייניו.** שהוציאו טעם משנה אחת שלא יכול להבין: **דאסברן זוהמא ליסטרין.** בסדר טהרות (כלים פי"ג משנה ג ופכ"ה משנה ג) היא שנויה ולא הייתי יודע מה כלי הוא ולמדני שהוא כף גדולה שמסלקין בו זוהם הקדירה והקלחת לגדלין: **קרע מאניה.** קרע שאין מתאחה כדין תלמיד על הרב: **אחד יורד לאמת השחי.** משנה היא במסכת תמיד (פרק ג משנה ו) אלא הנכנסים שחרית לפתוח דלתות ההיכל מי שזכה בדישון מזבח הפנימי כו' ושני מפתחות בידו אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון. אחד מן המפתחות הללו פותח פשפש הצפוני שאצל פתח ההיכל נקרן מזרחית צפונית של אולם והיכל כדתנן התם שני פשפשים היה לו לשער הגדול אחד לצפון ההיכל והאולם ואחד לדרומו ואותו שבדרום לא נכנס בו אדם מעולם כדמפרש התם ואותו פשפש שבצפון והוא) לפתח שבזוית האולם שאצל חומת אמות של כותל ההיכל שבצפון פתח ההיכל ולא סובבת בו ואותו מפתח של אותו הפתח יורד לאמת השחי. פשפשים פתחים קטנים כמין כיפות קטנות ארכו כעובי רוחב הכותל ולא סובבת בו פוסטי"ר בלע"ז. אחד יורד לאמת השחי הבא לפתוח בו שחרית [פשפש שבזוית האולם] עומד מבחוץ בתוך האולם ומכניס ידו בחור שבכותל עד בית שחיו ופותח: **ואחד פותח כיון.** לאחר שנכנס בזה (א) ובא לו לתא אשר על פני אחת עשרה אמה של אולם וקלת מן ההיכל ופותח במפתח שני דלת אחד שמן התא להיכל מהר בלא טורח כשאר פתחים ונכנס להיכל לפתוח דלתות ההיכל: **כיון.** כמו (פסחים דף נ.) יעשנה בדפוס ויקבענה כיון מהר בלא טורח. והאי שער הגדול הוא פתח ההיכל שבין אולם להיכל: **עומדין זה מפני זה.** כדין תלמיד לרב לפי שהיו יושבין תמיד בבית המדרש יחד ומקשין ומפרקין וכולם למדים זה מזה: **לרבו מובהק.** שרוב חכמתו ממנו כר"י: **ונריך לו רבו.** ששמע שמועות שיש בידו מפי אחרים: **מאי.** כלומר קודם לאחיו לענין אבדה: **ותנן רבו שלמדו חכמה.** קתמא כר' מאיר: **רוב חכמתו.** אם מקרא מקרא אם משנה משנה: **מדה.** היא קלת: **ואינה מדה.** שהמשנה וגמרא יפיס ממנה מפני שתלוין בגירסא ומשתכחים שבימיהם לא היה גמרא בכתב וגם לא היה ניתן ליכתב אלא לפי שנתמעטו הלבבות התחילו דורות [אחרונים] לכתבו: **גמרא.** כבר פירשתי למעלה) שהוא נתת לב להבין סתימות טעמי המשנה מה הם וכשסתים שותרות זו את זו יבין לתרץ שיהיו שתיהן קיימות או לדעת דברי התנאים המלוקים בדבר וימא הא מני פלוני חכם הוא: ביימי

[1] רובץ ולא רבצן רובץ ולא עומד תחת משאו ולא מפורק תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא מה לי רובץ ומה לי רבצן ומה לי עומד הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר צער בעלי חיים דרבנן ה"נ מסתברא דקתני תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא רבי יוסי הגלילי ש"מ ומי מצית מוקמת לה כרבי יוסי הגלילי והא קתני סיפא תחת משאו ולא מפורק מאי לא מפורק אילימא לא מפורק כלל הא כתיב [2] הקם תקים עמו אלא פשיטא לא מפורק בחנם אלא בשכר מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא רבנן לעולם ר' יוסי הגלילי היא ובטעינה סבר לה כרבנן ת"ר [א] [1] כי תראה יכול אפי' מרחוק ת"ל [3] כי תפגע אי כי תפגע יכול פגיעה ממש ת"ל כי תראה ואיזו היא ראייה שיש בה פגיעה [4] שיעורו חכמים אחד משבע ומחצה במיל וזה הוא רים תנא [5] ומדדה עמו עד פרסה אמר רבה בר בר חנה [6] ונוטל שכר: **מתני'** [ב] **אבדתו** ואבדת אביו אבדתו קודמת אבדתו ואבדת רבו שלו קודם [ג] אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא [ד] ואם אביו [ה] חכם של אביו קודמת [ו] היה אביו ורבו נושאין מניח את של רבו ואחר כך מניח את של אביו [ז] היה אביו ורבו בבית השבי פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו [ח] ואם אביו חכם פודה את אביו ואח"כ פודה את רבו: **גמ' מנא הני מילי** [ט] אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא [10] אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם ואמר רב יהודה אמר רב [11] כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך: היה אביו ורבו נושאין משאוי וכו': [12] תנו רבנן רבו שאמרו רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה דברי ר"מ [13] רבי יהודה אומר [14] כל שרוב חכמתו הימנו רבי יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת זה הוא רבו אמר רבא כגון [15] רב סחורה דאסברן [16] זוהמא ליסטרון שמואל קרע מאניה עליה ההוא מרבנן דאסבריה [17] אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון אמר עולא [18] תלמידי חכמים שבבבל עומדין זה מפני זה וקורעין זה על זה [19] ולענין אבדה במקום אביו אינן חוזרין אלא לרבו מובהק קבעי מיניה רב חסדא מרב הונא תלמיד וצריך לו רבו מאי אמר ליה חסדא חסדא לא צריכנא לך את צריכת לי עד ארבעין שנין איקפדי אהדדי ולא עיילי לגבי הדדי יתיב רב חסדא ארבעין תעניתא משום דחלש דעתיה דרב הונא יתיב רב הונא ארבעין תעניתא משום דחשדיה לרב חסדא איתמר רב יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן הלכה כרבי יהודה רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת הלכה כרבי יוסי ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן [20] הלכה כסתם משנה ותנן רבו שלמדו חכמה מאי חכמה רוב חכמתו ת"ר העוסקין במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה ונוטלין עליה שכר [21] גמרא אין לך מדה גדולה מזו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן גמרא הא גופא קשיא אמרת בגמרא אין לך מדה גדולה מזו והדר אמרת ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא אמר רבי יוחנן

מה לי רבצן. ות"ת ולישני רובץ בחנם רבצן בשכר דה"נ משאי ולא מפורק בחנם אלא בשכר וי"ל דניחא ליה לשנויי דאתי כרבי יוסי הגלילי כדמוכח דאתיא כוותיה: **ונוטל שכר.** במה שמדדה ובפריקה מיירי שילא פן ירבץ דאי בטעינה פשיטא דהא טעינה גופה בשכר וכל שכן מה שמדדה: [1] **וזהו** רים. אית דגרסי רוס דשנע ומחלה רוס עולה [2] אלפים דהוי שיעור מיל כדמוכח בפרק שני שעירי (יומא דף סז.) גבי סוכות דשעיר המשתלח: **אבדתו** קודמת. ות"ת אבדתו ואבדת רבו וכבוד אביו איזהו קודם אי אבדתו הלא כבוד אביו עדיף למאן דאמר בפ"ק דקדושין (דף לב. ושם) מצל בן ואם כבוד אביו הלא אבדת רבו קודמת כדאמר לעיל [3] אני ה' וש לומר אבדתו קודמת דהיכא דאביו נהנה מגוף הבהמה חייב לכבדו כגון שמוט לי בהמתך אבל הניחה ליאבד ותניא לי לאכול שגם לאב קשה אבדה אלא שרוצה לאכול [4]:

ומקרעין זה על זה. אף על פי שאינו יודע יותר לפי שלומדין זה מזה ואם תאמר דאמרינן בפרק האורג (שבת דף קה: ושם) חייב לקרוע על אדם כשר אפילו לא היה בשעת ילאת נשמה [5] וש לומר דהכא מייירי בקרע שאינו מתאחה כדין תלמיד על רבו וכן פירש רש"י: אחיכם

[א] רובץ ולא רבצן רובץ ולא עומד תחת משאו ולא מפורק תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא מה לי רובץ ומה לי רבצן ומה לי עומד הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר צער בעלי חיים דרבנן ה"נ מסתברא דקתני תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא רבי יוסי הגלילי ש"מ ומי מצית מוקמת לה כרבי יוסי הגלילי והא קתני סיפא תחת משאו ולא מפורק מאי לא מפורק אילימא לא מפורק כלל הא כתיב [2] הקם תקים עמו אלא פשיטא לא מפורק בחנם אלא בשכר מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא רבנן לעולם ר' יוסי הגלילי היא ובטעינה סבר לה כרבנן ת"ר [א] [1] כי תראה יכול אפי' מרחוק ת"ל [3] כי תפגע אי כי תפגע יכול פגיעה ממש ת"ל כי תראה ואיזו היא ראייה שיש בה פגיעה [4] שיעורו חכמים אחד משבע ומחצה במיל וזה הוא רים תנא [5] ומדדה עמו עד פרסה אמר רבה בר בר חנה [6] ונוטל שכר: **מתני'** [ב] **אבדתו** ואבדת אביו אבדתו קודמת ואבדת רבו שלו קודם [ג] אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא [ד] ואם אביו [ה] חכם של אביו קודמת [ו] היה אביו ורבו נושאין מניח את של רבו ואחר כך מניח את של אביו [ז] היה אביו ורבו בבית השבי פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו [ח] ואם אביו חכם פודה את אביו ואח"כ פודה את רבו: **גמ' מנא הני מילי** [ט] אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא [10] אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם ואמר רב יהודה אמר רב [11] כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך: היה אביו ורבו נושאין משאוי וכו': [12] תנו רבנן רבו שאמרו רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה דברי ר"מ [13] רבי יהודה אומר [14] כל שרוב חכמתו הימנו רבי יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת זה הוא רבו אמר רבא כגון [15] רב סחורה דאסברן [16] זוהמא ליסטרון שמואל קרע מאניה עליה ההוא מרבנן דאסבריה [17] אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון אמר עולא [18] תלמידי חכמים שבבבל עומדין זה מפני זה וקורעין זה על זה [19] ולענין אבדה במקום אביו אינן חוזרין אלא לרבו מובהק קבעי מיניה רב חסדא מרב הונא תלמיד וצריך לו רבו מאי אמר ליה חסדא חסדא לא צריכנא לך את צריכת לי עד ארבעין שנין איקפדי אהדדי ולא עיילי לגבי הדדי יתיב רב חסדא ארבעין תעניתא משום דחלש דעתיה דרב הונא יתיב רב הונא ארבעין תעניתא משום דחשדיה לרב חסדא איתמר רב יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן הלכה כרבי יהודה רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת הלכה כרבי יוסי ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן [20] הלכה כסתם משנה ותנן רבו שלמדו חכמה מאי חכמה רוב חכמתו ת"ר העוסקין במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה ונוטלין עליה שכר [21] גמרא אין לך מדה גדולה מזו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן גמרא הא גופא קשיא אמרת בגמרא אין לך מדה גדולה מזו והדר אמרת ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא אמר רבי יוחנן

ביימי

קפח א מיי' פי"ג מהל' רוצח ה"ו סמג עשין פח טוש"ע אח"מ סי' רעב סעיף ה:
קפט ב מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ד:
קצ ג מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ו:
קצא ד מיי' פי"ב מהל' אבידה הלכה מ סמג עשין עד טוש"ע אח"מ סי' רסד ס"ח:
קצב ה ו מיי' שם ה"ב וס"ה מהלכות ת"ת הלכה ח סמג שם טור ש"ע שם ס"ב וטור ש"ע י"ד סי' רמב סל"ד:
קצג ז מיי' פ"ה מהל' ת"ת ה"ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' רמב סל"ד:
קצד ח ט מיי' שם וס"ח מהל' מתנות עניים הל' יח סמג שם וסי' קסב טוש"ע שם וסי' רנב ס"ט:
קצה י מיי' פי"ב מהל' אבידה הלכה ח סמג עשין עד טוש"ע אח"מ סי' רסד ס"ח וטוש"ע י"ד סי' רמב סל"ב:
קצו מ מיי' פ"ה מהל' ת"ת ופ"ט מהל' אבל הי"ח סמג עשין יב עד פב טוש"ע יו"ד סי' רמב ס"ל וסי' שם ס"ז וסעיף ח:
קצז נ מיי' פי"ב מהל' אבידה הל' ג סמג עשין עד טוש"ע אח"מ סי' רסד סעיף ב:
ר ס מיי' פ"ח מהל' ת"ת הלכה יא סמג עשין יב טוש"ע י"ד סי' רמו ס"ד:

לעזי רש"י

פושטי"ר [פרשטירנ"א]. דלת קטנה, פתח צדדי.

מוסף רש"י

לא יהיה בך אביון. לא תהיא עלמך לידי עניות (לעיל ל:) הזהר בעצמך שלא תבא לידי עניות (סנהדרין סד:). תלמיד וצריך לו רבו. ללמוד ממנו (חולין פח:, ע"ש). הלכה כסתם משנה. רבי הוא לידע המשנה וכשראה דברי חכם ויבני בעיניו שאין סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהם כדי שלא יהו שניה מפי יחיד ורבים כאילו נשנו מפי המרובים ויעשו כמותן (ביצה ב:).

רבינו חננאל (המשך)

מפתח אחד היה מכניס ידו ופותח בו מיד והאחר לא יכול לפתוח בו עד שהיה מוריד ידו עד שחיו וכך היה פותח וכן הוא מפורש בתלמוד ארץ ישראל [6] הנה שמואל לא למד ממנו אלא פירוש משנה זו בלבד וכיון ששמע שמת קרע עליו כאשר קורע התלמיד על רבו. וכן פירש רבא כי רבו כגון רב סחורה דאסברן זומליסטרון [7] פי' התורה שמהפך בה בשר בתוך הצלחת נקראת זומליסטרון; ובתלמוד ארץ ישראל [8] רב כר"מ חד בר נש פתח פומיה דרב ושמע דדמך ובזע עלוהו. ומתניתין נמי כר' יוסי דייקא [9] והא דאוקימנא כר' יהודה שינויא הוא: ת"ר העוסק במקרא פי' במקרא בלבד ואין מתעסק גם בתלמוד מדה שאינה מדה היא שהרי לא נתעסק גם בפתרון המצות. במשנה מדה שנוטלין עליה שכר פי' המתעסק בפתרון המשנה שיש בה הרבה מן המצות שהן

[6] כן מבואר בירושלמי בפיף פרקין. [7] כ"ה גירסת רבינו זומליסטרון במיכה אחת וכ"ה גי' הערוך בערך זמלסטר וע"ש עוד גירסא אחרת. [8] נראה דאינו שייך כאן רק מקומו לעיל אצל דברי ר"מ. [9] וכן הוא בשמ"ק וכשו"ת מהרי"ק בשורש קפ"ט דרבינו פסק כר' יוסי:

אחיכם אלו בעלי מקרא. שאינם יודעים דינים והוראות כי אם על פי בעלי גמרא שונאיכם אלו בעלי משנה שסבורים לידע כמו בעלי גמרא ואינם יודעים בירור הדבר מנדיכם אלו ע"ה ששונאים ת"ח ושמא תאמר אחד סברן ת"ל ונראה בשמחתכם ישראל ישמחו ועובדי כוכבים יבושו:

הדרן עלך אלו מציאות

המפקיד. אית דלא גרסי או שאבדו משום דבאגילה ליכא כפל ויש לישב שכך טועין הנפקד ואחר כך נמצא הגנב אי נמי אנו יודעים שגנבו מתוך ביתו אך אין אנו יודעים אם פשע או שאבדו שאנו יודעין שנאבד ממנו אך לא ידעינן אם על ידי גניבה או על ידי דבר אחר:

נגנבו. ה"ה אם אמר פשעתי שהכפל שלו כדאמר בגמרא מגו דאי בעי פטר נפשיה בגניבה אלא אורחא דמילתא נקט נגנבו שהוא רגילות לטעון דבר שהוא פטור אע"פ שהוא רוצה לשלם וריב"ן פי' דמתני' נמי ה"פ הנפקד אומר שנגנבו בפשיעה ולא רצה לישבע הייבו ולא רצה לישבע לשקר: **כגון** פירות דקל דעבידי דאתו. וא"ת והכא אפילו אי עבידי דאתו היאך יקנה הכפל במעות שאילם והלא מעות אינן קונות אלא למיקם עליה במי שפרע ועוד מאי קפריך בסמוך מי יימר דמיגנבא והלא כשאילם כבר נגנבה והול"ל מי יימר דנגנבה פירוש שכבר נגנבה שמא נאבדה ויש לומר דהמקשה סבר דבשעת משיכה הקנה לו הפרה לקנות הכפל כשיבא ואע"ג דבפרק מי שמת (ב"ב דף קמז:) אמרי' דבדקל לפירות אפילו רבנן מודו דקני היינו משום דעבידי דאתו אפילו לר' מאיר לא אבדו לאתא אפילו לר' מאיר לא קני וקשה דבפ' הפועלים (גיטין מב: ושם) מיבעיא לן בעבד שמכרו רבו לקנס דילמא אפילו לר' מאיר לא יועיל משום דלא עבידא דאתי דמגנב או דילמא אפילו לרבנן יועיל משום דהא קאי עבדא והוי כדקל לפירותיו והכא פשיטא ליה דלא מהני פרה לכפילא ואפילו לר"מ וי"ל דשמא התם שכיח טפי מהכא אי נמי הכא פריך אם תימצי לומר בעבד שמכרו רבו לקנס דלא מהני לר"מ ומשני נעשה כאומר לו לכשתגנב ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו שגוף הפרה מכר לו להשתא הכפל שלו ממילא[ט]: דלמא

אנחיכם אלו בעלי מקרא. שאנשי בעלי גמרא לפי שבעלי גמרא אומרים על בעלי משנה שהן מבלי עולם כדאמרינן במסכת סוטה (דף כב.) התנאים מבלי עולם שמורים הלכה ממוך משנתם: **מנדיכם אלו ע"ה.** שת"ח שונאין ומתוענין להן כנדה: **שמא תאמר אבד סברם.** של אלו שהרי כתיב למען שמי יכבד ה'[ז] דמשמע שהם אומרים אבל אין הדבר כן: **ת"ל ונראה בשמחתכם.** ולא נאמר ונראה בשמחתכם כך אמר הנביא אני ואחיכם שונאיכם ומנדיכם כולנו נראה בשמחתכם: **והם יבושו.** אותם שהם עובדי כוכבים שאינם ממנו ואינן נקראין על שם ישראל הם יבושו וישראל ישמחו:

הדרן עלך אלו מציאות

המפקיד. ולא רצה לישבע. שבועת שומרים שלא פשע בה ושלא שלח בה יד שהיה יכול ליפטר בשבועה זו שהרי אמרו כו': **למי שהפקדון אצלו.** דכיון דשילם קנה כל תשלומיה. ובגמרא[מ] מפרש טעמא: **גמ' דמקני ליה כפילא.** הבעלים מקנין לשומר כפל העמיד להשתלם כדאמר לקמן שבשעה שמסרה לו לשמור על מנת כן מסרה שאם מגנב וירצה וישלם יהא כפל שלו: **אימר לא מקנה ליה כפילא.** לא מסרה לו מתחילה על מנת כן: **דלא נפיש כפלייהו.** שאין נאין לידי ארבעה וחמשה שאינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד: **מתקיף לה רמי כו'.** א] אמתניתין קא ממהה: **והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.** והיאך הקנו לו בעלים כפל זה שעדיין לא נתחייב בו גנב: **ואפילו לר' מאיר דאמר.** בפ"ג דקדושין (דף סג.) הרי את מקודשת לי על מנת שאתגייר איכא למיגמר מינה מוכר פירות דקל לחבירו עד שלא באו לעולם דאפילו בה רב הונא ורב נחמן לקמן באיזהו נשך (דף סו:): **דעבידי דאתו** גרסינן: מי

בימי רבי נשנית משנה זו. הא דקתני גמרא אין לך מדה גדולה מזו לפי שמשרבו תלמידי שמאי והלל שהיו לפניו שלשה דורות רבו מחלוקות בתורה ונעשית כשתי תורות[ו] ומתוך עול שעבוד מלכיות וגזירות שהיו גוחרין עליהן ומתוך כך לא היו יכולים לתת לב לברר דברי החולקים עד ימיו של רבי שנתן הקב"ה לו חן בעיני אנטונינוס מלך רומי כדאמרינן בע"ז (דף י:) ונתן מלוה ושלח וקבץ כל תלמידי ארץ ישראל ועד ימיו לא היו מסכמות סדורות אלא כל תלמיד ששמע דבר מפי גדול הימנו גרסה ונתן סימנים הלכה פלונית ופלונית שמעתי משם פלוני וכשנתקבצו אמר כל אחד מה ששמע ונתנו לב לברר טעמי המחלוקת דברי מי ראוין לקיים ומידרו המסכמות דברי מזיקין לגדש ודברי ימות לגדש ודברי קדשים לגדש וסתם נמי במשנה דברי יחידים שראה רבי את דבריהם ושנאן סתם כדי לקבוע הלכה כמותם לפיכך אמרו בגמרא אין לך מדה גדולה מזו שיתנו לב לטעמי המשנה: **שבאו כולי עלמא מאני**. מלחזור על גרסת משנתם: **ואזלו כתר גמרא.** לחשוב בסברא: **הדר דרש להו הוי רב למשנה.** לפי שיראת פן ישתכחו המשניות ויחליפו שמות החכמים ובמקום חיוב יאמרו פטור ובמקום אסור יאמרו מותר: **מאי דרוש.** מתחילה כשדרש שגמרא גדול: **לעמי פשעם.** עמי דהיינו מ"ח את חטאתם אני קורא פשע שהיה להם לתת לב בטעמי משנתם שיבררו להם על העיקר ולא יוכו הלכה מתוך משנה שאינה עיקר: **ולבית יעקב.** אחר העם: **חטאתם.** אפילו פשע שלהם אני קורא חטאת: **הוי זהיר בתלמוד.** בגמרא שהיא תירוץ [טעמי] המשניות או אם תשמע דבר משנה מרבך הזהר לשאול טעמיו ומי שאלה: **בשגגה תלמוד.** אם שגית בהוראה בשגגת תלמודך שלא ידעת טעם המשנה ונתת בה טעם אחר ומתוך כך דמית לה דין או הוראה שבא לידך ולמדת היימנה שלא כדת שאין הטעם כמו שהיית סבור שאילו ידעת טעם המשנה לא דמית לה מעשה הבא לידך: **עולה וזדון.** עונש אתה עליה כמזיד שזדון הוא בידך שלא שאלת טעם מרבך: **אלו ס"ח.** שסימנו חכמים הרבה ללמדם טעמי משנתם זה בזו וזה בזו שאין הכל בקיאין בשוין:

בימי רבי נשנית משנה זו בעלי מקרא[ח] אזלו בתר גמרא הדר דרש להו ולעולם הוי רב למשנה יותר מן הגמרא מאי דרוש כדדריש רבי יהודה ברבי אלעאי מאי דכתיב [1]הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים [2]ששגגות נעשות להם כזדונות ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להם כשגגות והיינו דתנן[3] ר' יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון דרש ר' יהודה בר' אלעאי מאי דכתיב [2]שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים [אמרו] אחיכם אלו בעלי מקרא שנאיכם אלו בעלי משנה מנדיכם [9]אלו עמי הארץ שמא תאמר פסק סברם ובטל סיכוים ת"ל ונראה בשמחתכם שמא תאמר ישראל יבושו תלמוד לומר והם יבושו עובדי כוכבים יבושו וישראל ישמחו:

הדרן עלך אלו מציאות

המפקיד [7]אצל חבירו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו שילם ולא רצה לישבע [א]שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא [2]נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם [3]למי שהפקדון אצלו [4]נשבע ולא רצה לשלם נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם לבעל הפקדון: **גמ'** למה ליה למתני בהמה ולמה ליה למתני כלים צריכי דאי תנא בהמה הוה אמינא בהמה הוא דמקני ליה כפילא משום דנפיש טירחייהו ולאפוקה אבל כלים דלא נפיש טירחייהו אימא לא מקני ליה כפילא ואי תנא כלים הוה אמינא כלים הוא דקמקני ליה כפילא משום דלא נפיש כפלייהו אבל בהמה דבי טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' אימא לא מקני ליה כפילא צריכא מתקיף לה רמי בר חמא והא [5]אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואפילו [6]לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ כגון פירות דקל דעבידי דאתו אבל הכא מי

מי שפקדון בידו והא אפי' ר' מאיר דסבר אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם כי האי גוונא לא אמר.

המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים נגנבו או שאבדו שילם ולא רצה לישבע וכו' עד למי משלם למי שהפקדון אצלו וכן הלכה. ומקשי' והא אין [אדם] מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם כלומר היאך יכול המפקיד להקנות כפילא

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהלכות שכירות הל' ב סמג עשין פט טור ש"ע ח"מ סי' רלא סעיף א:

ב ב ג ד מיי' פ"ח מהל' שאלה ופקדון הלכה ג סמג עשין פח טור ח"מ סי' רלה:

ג ה מיי' פכ"ג מהלכות מכירה הלכה ג סמג עשין פב טור ש"ע ח"מ סי' רט סעיף ד:

מוסף רש"י

הוי זהיר בתלמוד. לפלפל ולחקור דקדוקין, ששגגת תלמוד עולה זדון. שממון שאין מדקדקין בלמוד ומורין הוראה שלא כדין נעשה מזדון, כ"א שאם נכשלת בה אפילו בשוגג חשוב כמזיד שהיה לך לדקדק ולשמוע עד סופה (אבות פ"ד מי"ב).

הדרן עלך אלו מציאות שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא. ויכול היה ליפטר בשבועה (ב"ק קח.).

רבינו חננאל

קבלה והן תלויות במשניות החיצונות וכשהוא מתעסק במשנה צריך לעיין באותן הברייתות כולן ופתרוני החכמים יש לו בזה שכר מצוה. אבל המתעסק בתלמוד ומורה ומבאר המצות כתקנן ומגיד הלכה למעשה אין לך מדה גדולה מזו כי בתלמוד פתרון התורה והמשנה והמצוה שהן בקבלה הלכה למשה מסיני. ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד פי' הוי רץ למשנה שהיא מדה ונוטלין עליה שכר והשוגג אינו נדון בה כמזיד אבל המתעסק בתלמוד אפי' השגגות חשובות עליו כזדונות שהיה לו לדקדק על עצמו שלא יכשל אפי' בשגגה לפי שמדקדקין עליו אפי' כחוט השערה שנאמר וסביביו נשערה מאד מלמד שהקב"ה מדקדק עם סביביו אפי' כחוט השערה ומי יכול להשמר כל זה וכבר פירשנוהו הוי זהיר בתלמוד ששגגת התלמוד עולה זדון הוי זהיר אתה המתעסק בתלמוד ששגגתו עולה לך זדון וכו' יהודה בר' אלעי דרש הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם כזדונות וכו'. אמר עולא תלמידי חכמים שבבבל עומדין זה מלפני זה וקורעין זה על זה וכו'. פי' כיון שנושאין זה עם זה בהלכה ומדין זה מזה טעמי' הרבה כרבו הוא חשוב כל אחד לחבירו לפיכך עומדין זה מפני זה וקורעין זה על זה אבל לענין השבת אבידה אינו מניח של אביו ומחזיר לרבו אלא אם הוא רבו מובהק. רב חסדא הוא תלמיד רב הונא דגרסי' בעירובין בתחלת פרק הדר עם הנכרי בחצר. אמר רב יוסף ביעתא ככותחא בעאי מרב חסדא בשני רב הונא ולא פשט לי. פי' מפני שיש בכותח כמכא דחלבא הוצרך לשאול אם הוא מותר שיאכל ביצת שחוטה בכותח אי לא כלומר ביצת שחוטה כבשר היא וכיון שיש בכותח חלב נמצא כאילו אוכל בשר בחלב ואסור אי לא ואע"ג דדבר ברור הוא דתניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב אפי' הכי זה שהוא

מסורת הש"ס

ט) [עיין תוספות בבא קמא לד: ד"ה בימי וכו'], **י)** [דוגמתו סנהדרין קג:], **ג)** [מנחות פרק ד משנה יג], **ד)** ב"ק קח., **ה)** יבמות לג. קדושין סב: גיטין יג: מכ: ב"מ עט: קמ: קלא. קמא: קנז.), **ו)** [סוטה מז: סנהדרין פח:], **ז)** [ישעיה סו:], **ח)** [לקמן לד.], **ט)** [ועי' תוספות ב"מ עט: ד"ה אימור],

תורה אור השלם

1 קְרָא בַגָּרוֹן אַל תֵּחְשֹׂךְ כַּשּׁוֹפָר הָרֵם קוֹלֶךָ וְהַגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם וּלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם:
ישעיהו נח א

2 שִׁמְעוּ דְּבַר יְיָ הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכָּבֵד יְיָ וְנֵרָאֶה בְשִׂמְחָתְכֶם וְהֵם יֵבוֹשׁוּ:
ישעיהו סו ה

גליון הש"ס

גמ' אלו עמי הארץ. עי' סוטה דף כב ע"א תוס' ד"ה רבי שמואל: **רש"י** ד"ה בימי וכו' שמשרבו תלמידי. ועיין מגילה דף מז ע"א תוספות ד"ה יוסי:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) ברש"י ד"ה מתקיף לה רמי. נ"ב עיין הליכות עולם דף ז' ע"ב ודף מ' ע"א ובדברי בעל יכין שמועה סס יעוש"ה ז' ע"ב בד"ה ה"ע ומלינו מתקיף וכו':

רבינו חננאל (המשך)

דבר קל לא רצה להורות בפני רב הונא רבו. בעא מיניה רב חסדא מרב הונא תלמיד וצריך לו רבו מהו כלומר תלמיד חריף שרבו נהנה ממנו ומשאילות התלמיד ומחקריו מוסיף הרב חכמה כדאמר (בנסנהדרין סח.) הרבה למדתי מרבותי ומחברי יותר מהם ומתלמידי יותר מבולם תלמיד כגון זה אצל רבו יניח אבידת אביו ויחזיר או לא וחשב רב הונא בדעתו כי רב (הונא) [חסדא] על עצמו שאל וכי הוא כענין תלמיד שצריך לו רבו וכעס והשיבו חסדא חסדא לא צריכנא לך ולא לחידודך ולא לפלפולך אנת צריך לקבל ממני עד מלאת לך לפני מ' שנה שכמלאת מ' שנה עומד התלמיד על דעת רבו כדכתיב ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר וגו' ולא נתן ה' לכם לב לדעת וגו': איקפדו להדדי ולא עול לגבי [הדדין]. רב הונא יתיב ארבעין תעניתא דחשדיה לרב חסדא. רב חסדא יתיב ארבעין תעניתא משום דחלש דעתיה דרב הונא. דרש ר' יהודה בר' אלעי שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים וכו':

הדרן עלך אלו מציאות

מי יימר דמגנבא. שעתיד להיגנב דליקני ליה כפל בשעת מסירה דעל כרחך משעת מסירה בעי לאקנויה שמשכה ממנו על מנת כן: **נעשה כאומר לו.** בשעה שמסרה לו דקים להו לרבנן דניחא להו לבעלים שיהא בטוח בקרן על מנת שיהא ספק כפל העתיד לבא של שומר והרי היא כמסרה לו על מנת כן אם תיגנב וישלם לו קרן שתהא פרה קנויה לו משעה שמסרה נמצא למפרע כשנגנב הגנב של שומר היתה פרה כבר היא בעולם: **אי הכי.** דנמצא שהיתה שלו משעה ראשונה יהא אף בגיזות וולדות שהיו לה משבאה לבית כיון דגנבה ולא ישלם נמצאת שלו למפרע: **פסקא.** פסקת הדבר בכל אדם שדעתו להקנות כפל אם יבא לכך ואין דעתו להקנות הולדות: **נעשה כאומר לו.** בשעה שמסרה לו: **לכשתגנב והרלה ותשלמני.** אם תשלם לי הקרן: **סמוך לגניבתה קנויה לך.** שעה אחת לפני גניבתה תהא הפרה קנויה לך והיא כבר היתה בעולם: **קושיא דר' זירא.** לגישא בתרא ליכא לאקנויי גיזות וולדות דהא סמוך לגניבתה הוא דאקנייה: **א"נ דהוה קיימא באגם.** כשנגנבה גנב. לגישא בתרא לא קני כפילא דהא סמוך לגניבתה לא היתה בתליכו שתהא תליכו קונה לו ומשיכה הויא שעתא לא הוי ומאי נקני. וא"ת תקני לו משיכה ראשונה שמשכה לו על מנת לקנותה שעה הסמוכה לגניבתה הא אמרינן בכתובות בהאשה שנפלו לה נכסים (דף פב.) האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תיקני לך אלא לאחר שלשים לא קנה: **השוכר פרה וגנבה כו'.** אע"פ שהשוכר חייב בגניבה ואבידה מ"מ אם רוצה לשקר ולישבע שאנסה היה נפטר בשבועה הלכך כי אמר גנבה וחייב עצמו בקרן נקנה לו הכפל: **מקנה ליה כפילא.** נקנה לו הכפל: כל חיובי ופטורי דד' שומרין יליפינן מקראי לקמן בפרק השואל (דף נד:) שומר חנם ישבע על הכל אם לא פשע והשואל משלם את הכל נושא שכר והשוכר פטורין מן האונסין וחייבין בגניבה ואבידה ואבידה פטור במתה מחמת מלאכה הראויה לה דאמר ליה להכי אושלת לי ולא לאוקמה בכילתא: **וכל הנאה שלו.** שהיה עושה בה מלאכתו בלא שום שכר: **בדיבורא.** דהריני משלם: **לא מקני ליה.** הבעלים כפל שאין זו שום טובה מוטל היה עליו להניח דעתו שהשאילה לו חנם: **לגישא קמא דר"פ ודאי לא הוי תיובתא.** דנימא כיון דטעמא דרב פפא משום דלא הוה (ב) למפטר נפשיה דהא מתה מחמת מלאכה לא שכיחא אפי' קדם ושילם נמי אית ליה לרב פפא דלא קני ליה כפילא ותיקשי ליה הא ודאי ליכא לאותובי דמלי אמר לך אנא אע"פ שאמר הריני משלם אמרי ולא אמרי אע"פ ששילם: **נימא תיובתא תיובתא.** מי נימא דשילם דוקא קאמר תנא דברייתא: **והא מדקתני.** תנא דברייתא גבי שוכר ואמר כדאמרינן לעיל תניא כוותיה דר' יוחנן וגבי שואל (ג) ושילם בהך דתניא כוותיה דרב זביד: **שיילינהו.** בני הישיבה: **לתנאי.** שהיו שונין מוספתא דרבי חייא ותוספתא דרבי אושעיא שהם עיקר כדאמרינן בעלמא (חולין דף קמא.) כל מתניתא דלא מיתניא בי רבי אושעיא ורבי חייא לא מותבוה בי מדרשא: **ואמרו**

מי יימר דמגנבא ואם תימצי לומר דמגנבא מי יימר דמשתכח גנב ואי משתכח גנב מי יימר דמשלם דלמא מודי ומפטר ° אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו מתקיף לה ר' זירא אי הכי אפי' גיזותיה וולדותיה נמי אלמה תניא ^ חוץ מגיזותיה וולדותיה אלא אמר ר' זירא נעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה ומאי פסקא סתמא דמלתא שבחא דאתא מעלמא עביד איניש דמקני שבחא דמגופה לא עביד איניש דמקני איכא דאמרי אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני סמוך לגניבתה קנויה לך מאי בינייהו איכא בינייהו קושיא דרבי זירא אי נמי ב דקיימא באגם: שילם ולא רצה לישבע [וכו']: ג) א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שילם שילם ממש אלא ג כיון שאמר הריני משלם אע"פ שלא שילם תנן שילם ולא רצה לישבע שילם אין לא שילם לא אימא סיפא נשבע ולא רצה לשלם טעמא דלא רצה הא רצה אע"פ שלא שילם ° אלא ד) מהא ליכא למשמע מינה כותיה דר' יוחנן ה) השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר הלה הריני משלם ואיני נשבע ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר אמר רב פפא ו שומר חנם כיון שאמר פשעתי מקנה ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה בגניבה ז שומר שכר כיון שאמר נגנבה מקנה ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה בשבורה ומתה שואל שאומר הריני משלם לא מקני ליה כפילא במאי הוה ליה למפטר נפשיה במתה מחמת מלאכה מתה מחמת מלאכה לא שכיח איכא דאמרי אמר רב פפא שואל נמי כיון שאמר הריני משלם מקני ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה במתה מחמת מלאכה אמר ליה רב זביד הכי אמר אביי ז שואל עד שישלם מאי טעמא הואיל וכל הנאה שלו בדיבורא לא מקני ליה כפילא תניא כוותיה דרב זביד ח השואל פרה מחבירו ונגנבה וקידם השואל ושילם ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשואל ללישנא קמא דרב פפא ודאי לא הויא תיובתא ללישנא בתרא לימא תיהוי תיובתיה אמר לך רב פפא מי אלימא ממתניתין דקתני שילם ואוקימנא באמר הכא נמי באמר מי דמי התם לא קתני קידם הכא קתני קידם מאי קידם קידם ואמר הא מדקתני גבי שוכר ואמר וגבי שואל קידם ש"מ דוקא קתני מידי ז) גבי הדדי תניא שיילינהו לתנאי דבי רבי חייא ודבי ר' אושעיא ואמרי גבי הדדי תניין ט פשיטא אמר איני משלם וחזר ואמר הריני משלם הא קאמר הריני משלם אלא אמר הריני משלם וחזר

דלמא מודה ומפטר. פי' דלמא ימהר להודות קודם שיבאו עדים והיינו כרב דאמר מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ואע"ג דממתני' דמרובה (ב"ק דף עד:) דייקי' דלא כרב על פי עצמו דומיא דעל פי עד אחד לפי מסקנא דהתם דאמר מסתברא מלתיה דרב דבשחייב עצמו בקרן אבל היכא דפטר עצמו מכלום לא אמר לא מפקא מדרב וכן הלכה ולא כשמואל דממייב דר' יוחנן סבר נמי התם דפטור ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן דדאמר פ' מי שהוציאוהו (עיבוזין דף מז:):

אי נמי דקיימא באגם. תימה דנימא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו סמוך לגניבה דהשתא קני אפילו עומדת באגם כדאמר ר' יוחנן בפ' האשה שנפלו (כתובות ל' פב. ושם) משוך פרה זו ותקנה לך מעכשיו ולאחר שלשים יום קנה אפי' עומדת באגם וגיזותיה וולדותיה לא קנה אע"פ שאומר מעכשיו שאין הקנין נגמר עד סמוך לגניבתה כדאמר ר' יוחנן בפ' האומר (קידושין דף ס.) בא אחד וקדשה מעכשיו ולאחר שלשים יום בא אחר וקדשה מעכשיו ולאחר כ' יום בא אחר וקדשה מעכשיו ולאחר עשרה ימים בא אחר וקדשה מעכשיו אפי' הן מאה כולם מופסים בה בכל אד ואחד רוותא לחבריה שבק ושמא י"ל דקדושין אלימי וכיון דאשכחו רוותא תו לא פקעי אבל הכא גיזות וולדות לכל הפחות הנהו דאיתנהו בשעת מסירה אהני מעכשיו לקנותה סמוך לגניבתה למפרע:

אלא מהא ליכא למשמע מינה. תימה כיון דקשיא ליה ריש לקיש נימא נעשה כדאמרינן בפרק קמא דקידושין (דף ה:) ותקשה לר' יוחנן ° וי"ל דשילם נקט לאגבי דפרק הגזל קמא (ב"ק ד' קח.) לאוקמי דאם נשבע ושילם דאין הכפל שלו ולרבא לאוקמי שילם אע"פ שנשבע אמאי שהכפל שלו ולא הא ליישבע היינו לא הא לעמוד בשבועה אבל אם אמר הריני משלם אם נשבע אמאי אין הכפל שלו:

שואל עד שישלם. הואיל וכל הנאה שלו ולהאי טעמא אפי' אם התנה להיות כש"ח לא קנה עד שישלם ולטעמא דלעיל דמשום לא שכיחא אם התנה להיות כש"ח קנה כפל נמנו דפטר נפשיה בגניבה ואבידה דשכיחא:

ללישנא קמא דרב פפא ודאי לא הויא תיובתא. דאמר הריני משלם לא קנה כפל אבל שילם קנה כפל ור"ח גרס ודאי הויא תיובתא דכיון דרב פפא מפרש טעמא משום דלא שכיח האי טעמא שייך אפילו בשילם והא דנקט ואמר הריני משלם משום דנקט גבי ש"מ וש"ש נקט נמי גבי שואל:

ומזר

ד א מיי' פ"ח מהל' שאלה הל' ג סמג עשין פב טוש"מ סי' רלה:
ה ב טוש"מ שם:
ו ג ד מיי' שם סמג שם טוש"מ שם:
ז ה ו ז ח מיי' שם הל' כ טוש"מ שם:
ח ט מיי' שם הלכה ד טוש"מ שם:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לגישא וכו' דלא הוה ליה למפטר: (ב) ר"ח והא מדקתני וכו' וגבי שואל וקידם ושילם:

גליון הש"ם

גמ' אמר רבא נעשה. עיין במרדכי פ"ק דב"מ אות לו: **שם אלא מהא ליכא למשמע מינה.** נדה לג ע"ב: תוס' ד"ה אלא וכו'. וי"ל דשילם נקט לאגבי. עיין נדרים דף ס ע"ב וע"ש:

רבינו חננאל

ופריק רבא נעשה כאומר לו בשעה שהפקיד אצלו לכשתגנב ותרצה ותשלם לי הרי פרתי זו קנויה לך מעכשיו. אי הכי כי מאותה שעה שהפקידה אצלו הקנה אותה לו. יהיה אפילו גיזותיה וולדותיה לו. ו) ופריק איכא דאמרי אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלם לי תהיה פרתי זו קנויה לך סמוך לגניבה שעה אחת. פי' לליישנא קמא דרבא קנה דהא אית ליה בידיה. לליישנא בתרא דרבא לא קנה דהא באגמא הות קיימא וליתה ברשותיה דליקני לה ליה. פירוש אחר מאי בינייהו איכא בינייהו קשיא דר' זירא. פירוש לליישנא בתרא דרבא דאמ' סמוך לגניבתה קנויה לך ליה אורחא לאקשויי אי הכי גיזותיה וולדותיה דליכא סמוך לגניבתה לא גיזות ולא ולדות. אי נמי דקיימא באגם. פי' לליישנא קמא דרבא לא קני כפל ג) דהא ליתה ברשותיה דליקני לה במשיכה ויזכה בכפילא. לפיכך ג) אמר פרתי קנויה לך מעכשיו בעידנא דעיילא ברשותיה חוץ מגיזותיה וולדותיה. ולליישנא בתרא דרבא אע"ג דהות באגמא קני לה דהא ברשותיה קיימא מעירנא דאפקיד מדה לגביה דהא מיחייב בשמירתה ומיגו דאיחייב בשמירתה כל היכא דאיתה ברשותיה קיימא הלכך זכי ליה בכפילא דאמרינן סמוך לגניבתה אקנייה ליה מדה ונפקא מרשותיה ואשכחתא דממי שהפקידן אצלו נגנבה. א"ר יוחנן לא שילם ממש אלא כיון שאמר הריני משלם אע"פ שלא שילם עדיין קנה. תניא נמי הכי השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר השוכר הריני משלם ואיני נשבע שנאנסה ונמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר. אוקמוה וב"ם נו ע"ב) (לר"מ) [כר"מ] שאמר שוכר כשומר חנם משלם. אמר רב פפא שומר חנם שאמר שעשתי בה מיקני ליה כפל דאי בעי הוה פטר נפשיה בגניבה ואבידה וכיון שאמר פשעתי ואני חייב לשלם כאילו שילם וקנה הכפל וכן שומר שכר שהודה לו כי נגנבה. אבל שואל אע"פ שאמר הריני משלם לא קנה הכפל דלית ליה למיפטר נפשיה אלא במתה מחמת מלאכה והא נגנבה וליתה גביה דנימא

עין משפט נר מצוה

מוסף רש"י

אלא מהא ליכא למשמע מינה. דולמי מתני' לאו כולה דוקא, אלא מדא מנייהו דוקא, או ריש או סיפא, ותנא לאיתן אטו הכוא ולא ידעינן הי מיינו דוקא דנגמר מנייה (שבת קכא.). **ואמר הלה הריני משלם ואיני נשבע.** דאי בעינא משמעא דנגנבה מפטרינא, **משלם תשלומי כפל לשוכר.** דכיון דשילם נמצאת הגניבה שלו (ב"ק נז:). **מידי גבי הדדי תניא.** מדא תניא ר' מייא ומדא תניא ר' מושעיא (שבת יח.).

רבינו חננאל (המשך)

מחמת מלאכה מתה. איכא דאמרי שואל נמי כיון דאמר הריני משלם קני כפל וכי' אמר ליה רב זביד הכי אמר אביי שואל עד שישלם מאי טעמא הואיל וכל הנאה שלו היא בדיבורא לא קני ליה כפל. והלכתא כרב פפא בשומר חנם ובשומר שכר מיגו דאי בעו הוו יכלי למיפטר נפשייהו וקא מודו בההוא נאה מקנה להו כפילא. תדא דשמעתיה דר' יוחנן סתמא היא. ורב זביד נמי לא פליג עליה אלא בשואל בלחוד ובשואל הלכתא כרב זביד דתניא בהדיא כוותיה ודייקינן ללישנא קמא דרב פפא דאמר שואל כיון שאין לו דרך להפטר מן התשלומין אע"פ שאמר הריני משלם לא קנה כפל הוא הדין ואפי' שילם דהא חיוביה קא פרע ולא מהני מידי למשאיל דליקני ליה כפילא אי הכי קשיא ליה הא דתניא השואל פרה מחבירו ונגנבה וקדם השואל ושילם ואחר כך נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשואל ואתינן לדחויה ד) ולא נדחית אלא מדקתני גבי שוכר ואמר הריני משלם וגבי שואל תני וקדם ושילם ושתי הברייתות הללו ביחד הם שניות במקום אחד זו אחר זו במתניתא דבי רבי חייא דוקא קתני וקדם ושילם ש"מ דאפילו שואל אם שילם קנה כפל קשיא לרב פפא לפום דוקיא דדייקינן משמעתיה דהוא הדין אפילו שילם לא קנה. ויש מי שגורס הכי לליישנא קמא דרב פפא ודאי לא הויא הא דתניא כוותיה דרב זביד תיובתא ומאן דגריס הכי פשוטה היא אינה צריכה לפנים ולא לפני לפנים. חוב [מקשינן] ללישנא בתרא דרב פפא דאמר כיון דאמר השואל הריני משלם קנה כפל קשיא ליה הא מתניתא דקתני גבי שואל וקדם רב פפא בשואל לחרתי הלה עושה סחורה וכו'.

ו) נראה דמתחלפו הגירסות בכאן וכן ג"ל ופריק נעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה ליכא דאמרי אמר רבא וכו' עד תיובתא שעה אחת. מאי בינייהו ליכא בינייהו קושיא דר' זירא וכו' עד תיובתא דקיימא באגם. פי' לגישא קמא דרבא קנה וכו' עד תיובתא דליקני לה ליה. פירוש אחר לגישא קמא דרבא לא קני כפל וכו': ג) ר"ל אם לא הי' אומר מעכשיו: ד) נראה דל"ל לפיכך נראין דברי אביי שיאמר הרי פרתי קנויה לך מעכשיו דאז קנה לה בעידנא דעיילא ברשותיה: ד) דברי רבינו נראין ביאור בזה דלגי"ק דרב פפא אין זה ביאור כלל דשלם לאו דוקא דאדרבה דב"ש דהוי תיובתא ואולי דברי אחרת היה לו וצ"ע: